

NAŠI ZMIZELÍ ŽIDOVŠTÍ SOUSEDÉ ANEB PŘÍBĚH ČLOVĚKA, JANA OTTOKARA LÖVITA

Kateřina Flaigová Vronská, Šárka Horáková

JAK JE DOBRÉ MLUVIT S PAMĚTNÍKY...

Všechno začalo vzpomínáním pamětníků. „Já si pamatuju bourání hřbitova u kostela. Některé náhrobky byly židovské.“

Opravdu? Kostelní Lhota a židovské osídlení? Není tu po něm ani stopy. A tak jsme se ptaly dál.

„Měli jsme tam jednoho žida, ten byl takový potulný. Nosil tu hvězdu a on byl šikovný na šití. A bydlel v hasičárně, Lövit se jmenoval. Býval u nás hodně často, mně šil kabátek... On se musel všude hlásit a měl s tím problémy.“ Ochotně vzpomínala na 2. světovou válku rodačka z Kostelní Lhoty ve svých 94 letech.

Takže náš židovský soused se jmenoval Lövit. Byli jsme ohromeni. Kdo to byl? Proč byl potulný? A jaký to byl člověk? „Byl velice skromný. Maminka vařila velice úsporně, ale vždycky se najedl. Za to mně něco ušil, tatínkovi něco spravil. Chodil k nám rád, popovídal s obyčejnou ženskou, byl spokojený, že s ním někdo mluví, protože lidi se báli. Vyhýbali se mu, no.“

¹⁾ 14. prosince 2025 začíná židovský svátek světla, **chanuka**. Trvá osm dní a připomíná zázrak při vysvěcení druhého Chrámu, kdy židé po příchodu do Chrámu chtěli rozsvítit svícen (menoru), ale oleje měli jen na jeden den. Zázrakem svícen hořel osm dní. Židé slaví chanuku postupným zapalováním svíček v menoře, den po dni, a každý z chanukových dní se navzájem obdarují dárky.

Července 1923, čj: Vr XXX 2245/23-20 pro zločin zpronevěry
souzen.
Popis osoby:
Tý ž jest asi 165 cm vysoký, silný, kulatého obličeje,
vyhelený, prořezávaných vzhůru česaných vlasů, hnědých očí,
vystupuje inteligentně a jest příjemného chování i zevnějšku.
Oblečen bývá městsky, zvláštní znamení žádná.
Protože t. ž uprchl a pobyt je jest neznám, vydává se proti n

zdroj: Národní archiv Praha.

„On se myl v rybníce. Nahý stál u rybníka, jako děti jsme se mu smály. Pamatuju si, že spal v hasičárně.“ Vzpomínal jiný pamětník.

Hledání příběhu našeho souseda Lövita muselo začít. Vytrvalá a neúnavná Šárka Horáková se pustila do práce.

Zatímco mnoho míst v našem okolí může doložit židovské stopy až do středověku, historie sousedů židovského původu v Kostelní Lhotě sahá na konec 18. století do roku 1795. Dnes už tu s námi nežije ani jediný.

Rodina s příjmením Lövit (původně Löwit), Heinricha Löwita, se v záznamech o Kostelní Lhotě objevuje v roce 1841. Heinrich Löwit byl dědečkem Jana Ottokara Lövita.

Nahlédněte s námi o letošní *chanuce*¹⁾ do osudů jedné obyčejné rodiny z našeho sousedství.

zdroj: OÚ Kostelní Lhota.

RODINA LÖWITOVA V KOSTELNÍ LHOTĚ

zdroj: Z. Němečková

Velká role v našem příběhu náleží domu s číslem popisným 88, naproti katolickému kostelu u zastávky autobusu. Dnes patří rodině Krejzových. V roce 1873 ho pro svou mladou rodinu kupuje místní rodák, Alois Löwit. Je mu rovných čtyřicet let. Alois Löwit, otec Jana Ottokara Lövita, byl šikovný člověk, zdatný obchodník a byl také společensky činný. Plně využil uvolnění a zlepšení postavení lidí židovského původu v monarchii²⁾. Jako plnohodnotný občan se svou ženou Annou vychovával tři děti, syny Emanuela, Ernesta a dceru Emilii. V roce 1876 je členem správní rady Cukrovarnické akciové společnosti v Sadské. Investice do produkce cukru, bílého zlata našeho okolí v 19. a 20. století, se vyplatila. Alois Löwit kupuje několik domů v Kostelní Lhotě. Bohužel téhož roku 1876 také umírá jeho žena Anna, je jí teprve 36 let. Děti ale nesmí vyrůstat bez matky, Emanuelovi je jedenáct, Ernest zemřel jako dvouleté batole a Emilii je teprve šest let. A tak se podruhé žení. Bere si mladičkou židovskou dívku ze slušné mladoboleslavské rodiny, Malvínu Eisenschimmel, s níž má další tři děti.

V roce 1877 se jedenadvacetileté Malvíně narodí první syn, hrdina našeho příběhu, Jan Ottokar Hugo Löwit. O tři roky později následuje bratr Viktor Emanuel a v roce 1883 se narodil nejmladší bratr Rudolf Eugen.

⁴⁾ Židé v České republice zanechali nesmazatelnou stopu v kultuře, architektuře, umění, obchodu a vědě. Historické centrum hlavního města Prahy, Brna a dalších mají svou podobu a kouzlo také díky smyslu pro krásno a finančním prostředkům našich židovských spoluobčanů. Neměli bychom bez nich díla Franze Kafky, Karla Poláčka, filmy s Hugem Haasem, ale ani ČKD, automobilku Avii či sklárnu Moser.

²⁾ Práva židů v českém království byla až do ústavy z roku 1867 zcela v rukou panovníka. Teprve v roce 1867 získali židé úplnou rovnoprávnost, státní občanství, možnost podnikat a volební právo.

³⁾ 19. století je kromě 2. průmyslové revoluce také stoletím vytvoření moderních národů, které potom usilovaly o své národní státy. Věděli jste, že se židé v té době rozdělili na dvě skupiny? Jedna spíš chtěla splynout s ostatními obyvateli, druhá si přála vlastní stát. Co chtěli naši sousedé Löwitovi už se nedozvíme, ale podle námi nalezených informací byli spíš zastánci úplného splnutí se společností, v níž žili.

Alois provozuje v čísle popisném 88 hospodu a obchod, má velkou rodinu a tak není divu, že mu záleží na tom, aby se Kostelní Lhota rozvíjela podle moderních trendů. Jako radní (dnes by byl členem obecního zastupitelstva) a školní dozorce dohlíží osobně v roce 1879 na stavbu místní školy.

Löwitovi vědí, že konec 19. století v rakouské monarchii přinesl pro jejich děti dobu svobody a nových možností, které je třeba využít. Děti dostávají vzdělání a s nastalým rozvojem Prahy je jim Kostelní Lhota *malá*³⁾.

Otec Alois umírá v roce 1894, je mu šedesát jedna let. Smutná rodina pohřbívá otce na židovském hřbitově v Přistoupimi, prodává domy v Kostelní Lhotě včetně rodného domu č.p. 88 a stěhuje se i s maminkou Malvínou do Prahy. Praha je na přelomu století rychle se rozvíjející město, modernizuje se investicemi do průmyslu, staví se nové železnice, Praha láká moderním způsobem života a příležitostmi. Do města se stěhuje velké množství lidí⁴⁾. Příběh Jana Ottokara Lövita spojený s Kostelní Lhotou ale má ještě pokračovat.

NEKLIDNÝ SYN, JAN OTTOKAR LÖWIT

Jan Ottokar, narozený 5. prosince 1877, byl zřejmě neklidná duše. Zatímco v jeho rodišti, Kostelní Lhotě, v českém prostředí, zřejmě mluvil a vzdělával se v místní škole hlavně česky, otec Alois věděl, že pro slušné živobytí v českých zemích té doby to nestačí. Poslal Jana Ottokara k příbuznému Karlu Löwitovi do Mostu, kde Jan Ottokar začal studovat na německém gymnáziu. Ve své době se jednalo o progresivní vzdělávací ústav, který reprezentoval dobrou úroveň státního středoškolského vzdělávání v obou hlavních směrech, které tehdy středoškolské vzdělávání poskytovalo. Tzv. reálné gymnázium připravovalo na praktické zaměstnání absolventů, klasické gymnázium potom předpokládalo další vysokoškolská studia. Karl, zaměstnáním císařský a královský sekretář, byl člověk s postavením a na Jana Ottokara mohl mít dobrý vliv.

Nevíme s jistotou, jaký byl Jan Ottokar student, ale víme, že v prvním ročníku byl dobrý v matematice, němčině i krasopisu, zato tělocvik mu vůbec nešel.

⁵⁾ V březnu 1899 byla v Polné na Vysočině zavražděna devatenáctiletá katolička Anežka Hřízová. Na základě domněnek a nepřímých důkazů byl z vraždy obviněn mladý žid z chudé rodiny z Polné, Leopold Hilsner. Proces s Hilsnerem, kolem nějž se šířila vlna lží o rituální vraždě křesťanské panny, poukázal na hluboké předsudky a zakořeněné protižidovské nálady v české společnosti. Kvůli společenskému tlaku založenému na lžích skoro přišel o život nevinný člověk. Hilsnera se v procesu zastal profesor Tomáš Masaryk, jenž poukázal na předsudečnou nenávist, která vede proces, nikoli fakta. Hilsnerovi tím sice zachránil život, ale po dlouhých 18 letech věznění měl Hilsner podlomené zdraví a v podstatě žádnou životní perspektivu.

⁶⁾ V obecné paměti asi utkvěl hlavně oděvní salon Hany Podolské, ale většina věhlasných pražských oděvních salonů patřila občanům židovského původu. Asi nejslavnějším jménem je salon Rosenbaum a Roubíčková. Ale i oděvní salon Metzeles, pro který pracoval Jan, patřil ke špičce zakázkového odívání.

Slibný mladý úředník Jan Ottokar

Jan Ottokar střední školu zcela jistě úspěšně ukončil, v roce 1902 se oženil s Emilií (rozenou Schmidtovou) a stěhují se spolu do Prahy. Od téhož roku byl Jan Ottokar přihlášen v Praze a pracoval jako asekurační (pojišťovací) úředník.

Jan Křtitel

Rok 1902 byl pro Jana Ottokara rokem velkých změn. Odhodlal se k velkému kroku, ze židovské víry přestoupil k římskokatolické církvi. Pokřtít se nechal jako Jan Křtitel Otokar Löwit v Rochlici (tehdy Röchlitz), což je dnes jedna ze čtvrtí Liberce. Zřejmě preferoval být Janem, pojďme mu tak říkat i my. Jana už se nezeptáme, proč se nechal pokřtít, ale můžeme se domnívat, že se chtěl oženit s Emilií a ta nebyla židovské víry. S ohledem na tehdy vrcholící vlnu antisemitismu v monarchii i v Evropě to pro něj mohla být i investice do budoucna⁵⁾.

V roce 1907 se Jan objevuje v záznamech jako účetní a sice stále ženatý, ale s manželkou Emilií žijí odloučení. Jan má ale v té době dobré zaměstnání, účetního nedělá nikomu jinému než věhlasnému pražskému oděvnímu salonu Metzeles⁶⁾.

zdroj: Národní archiv Praha.

Osobní doklady (datum, číslo, místo a úřad vyhotovení): *plnomoc. a spec. m. v. Lhotě Kostelní, rod. a křt. list č. 20 for. m. v. Rochlici;*

Spoluúčast s _____

Převzat ve věznici odd. bezpeč. dne *28 11 1936*

prohlédnut *Stengler* umístěn v cele č. *14*

Číslo vězně: *1266* Otisky prstů:

Jan hříšník

Janův život se brzy zvrtnul a začal mít pletky se zákonem. Už v roce 1910 se po něm sháněli četníci, protože nezaplatil účet za jídlo. V roce 1913 si vypůjčil 50 korun, které nevrátil. Zjevně si to nevzal k srdci, protože podle záznamů byl v letech 1920 - 1936 opět několikrát potrestán vězením za různé trestné činy jako prodej svěřených hodin, odcizení kabátu či od někoho vylákal gramofon, který dal do zastavárny.

Nevíme, jak Jan prožil 1. světovou válku, ani jak se mu život změnil po založení Československé republiky v říjnu 1918. Lehký život ale neměl. Doháněla ho jeho majetková trestná činnost, přestali se s ním stýkat příbuzní a leckdy spal po pražských nádražích, protože neměl jinou možnost. V roce 1917 zemřela maminka Malvína. V roce 1923 se podruhé ženil, bere si Magdalenu Svobodovou, s níž má syna Ladislava Arnošta. S rodinou ale nepřebývá, syna nevychovává.

Československá republika byla ale místem, kde se širší rodině Lövitových zjevně *dařilo*⁷⁾. Sestra Emílie bydlela s manželem obchodníkem v Kaprově ulici v centru Prahy.

⁷⁾ Československo umožnilo židům přihlásit se k židovskému původu, v monarchii se většinou hlásili k národnosti německé. Podle sčítání lidu z 30. let 20. století žilo na území Československa 357 tisíc lidí, kteří se hlásili k židovskému původu.

Popis osoby:

Postava: středně - štíhlý
 vlasy: světlé - ruce
 oči: hlaví - modré
 nos: štíhlý - křivý
 vousy: normal.
 ústa: ges. - zdravé
 zuby: ges. - zdravé
 zvl. znamení: /

Doklady:

Občanská legitimace z: Kostelci Lhoty
 Osvědčení o státním občanství: 2.368/vyd. 1.9.1941/obei
 Domovský list (potvrzení o domov. přísl.): 2.706/vyd. 18.2.1928/for. in. Praha
 Křestní (rodný list):
 Oddací list: den sňatku: 1.9.1949
 Doklad o vdovství (rozl., rozv.):
 Přihláška bytová: 1.9.1949

Vojenský doklad:

Vojenská knížka:
 Rok odvodu: hodnost:
 Hlášen dne:
 Osvědčení (propouštěcí list):

Syn Jana Lövita Ladislav Lövit, žádost o pas
 zdroj: Národní archiv Praha.

Četnická stanice Sadská okres Poděbrady. Sadská 10. března 1937.
 Čís. jedn. 527/33. Odkaz: Jan 3. 10. 1877. Vyd. 1. 1. 1937.
 Vše: Lövit Jan Otakar Hugo, Poliočinný ředitelství
 evidence trestaných. Praha.
 Odpověď k čis. jedn. 54.750
 ze dne 4.3.1937.

Sdělují, že Jan Otakar Hugo Lövit, nar. 5/12 1877 v Kost. Lhotě
 s.o. Poděbrady, syn Aloise a Malvíny roz. Eisenschimlové, do Kost.
 Lhoty příslušný v Praze I, Jakubská ul. 3.4 bytem byl dle zálož-
 něho zde trestního listku následovně trestán:

Soud	Den a číslo rozu.	Trestný čin.	Den spáčení. a rehabilita- ce.	Typ trestu.
sborový	4/12 1920	§ 171, 173,	odložil kabát 6 týdnů	trest.
Praha.	Vr. 10470	127, 200 tr. z.	lístivě předst.	12. žal.
			o 1.000 Kč.	
Praha.	11/7 1923	§ 183, 184	zjistnost	3 měs. žal.
	2243/23.			
Praha.	10/10 1924	§ 183 tr. z.	zlaté a niki.	2 měs.
	1100/24.		hod. mu svěřené	12. žal.
			prodat	
okr. trest.	5/4 1930	§ 451 a 183 tr. z.	274 1930 vy-	14 dní
Praha.	T XII 653		lakal, střelec.	tuh. věz.
okr. trest.	1/2 1936	§ 183, 197,	5/1 1936 zpro-	14 dní.
Praha.	T XV 274/36	461 tr. z.	nevěra, zjistnost	tuh. věz.

Výjed stanice
 Dr. Jan. Adamov

Zůstane

Výpis trestů, Četnická stanice Sadská, 1937,
 zdroj: Národní archiv Praha.

Bože, proč jsi mne opustil?

Konec 20. let 20. století, celosvětová ekonomická krize a nedořešené problémy po 1. světové válce bublají v evropských státech, nejvíc v sousedním Německu. Jan už ví, co to znamená. Bude zase změna, zase nejistota pro všechny, kdo jsou „odlišní“. Zase nejistota pro židy. „Proč, když jsem se rozhodl pro jinou víru? Proč, když jsem si všechny tresty odpykal? Opustil jsi mne, Bože, teď opustím já Tebe.“ Řekl si možná Jan 5. srpna 1932, kdy se zříká jakékoli víry a je člověkem bez vyznání. Bylo to na den 5 měsíců po volbách do německého říšského sněmu, v nichž nadpoloviční většinu mandátů získala Nacionálně socialistická německá dělnická strana (NSDAP) a ovládla německý parlament. V Německu bylo v té době 6 milionů nezaměstnaných, které NSDAP slíbila spasit. Bezvěrec Jan sledoval 30. ledna 1933 nástup nového říšského kancléře Adolfa Hitlera do funkce.

V roce 1935 Jan zaznamenává Norimberské zákony omezující v Německu práva a celkově život židovského obyvatelstva. Do Československa utíkají němečtí židé, aby pokračovali dál do bezpečí mimo Evropu. Temná mračna kolem zbytku československého ostrůvku svobody ještě potmění po Křišťálové noci z 9. na 10. listopadu 1938, v Německu proběhne pogrom (útok) na židy a jejich obchody a obydlí. Jsou mrtví, povídá se o pracovních táborech, kam v Německu zavírají komunisty, nepohodlné a židy.

Republika československá.
République Tchécoslovaque.
Čechoslovakische Republik.

C. 768
No.

Cestovní list.
Passport.
Reisepass.

Jménem vlády československé republiky vydává se tento cestovní list.
Au nom du Gouvernement de la République Tchécoslovaque ce passeport est délivré.
Im Namen der Regierung der Čechoslovakischen Republik wird dieser Reisepass ausgestellt.

Jméno a příjmení: *Emilie Eisenschimmelová*
Nom et prénom:
Vor- und Zuname:

Zaměstnání: *manželka obchodníka*
Profession:
Beruf:

Rok, měsíc a den narození: *12/4. 1870*
Année, mois et jour de naissance:
Geburtsjahr, Monat und Tag:

Místo narození: *Praha*
Lieu de naissance:
Geburtsort:

Polit. okres: *Mladá Boleslav*
District politique:
Polit. Bezirk:

Příslušný: *Kostelní Lhota*
Ayant droit civil à:
Zuständig:

Polit. okres: *Poděbrady*
District politique:
Polit. Bezirk:

Tento cestovní list platí k cestě *do Německa*
Ce passeport est valable pour un voyage en:
Dieser Reisepass gilt nur für:

na dobu do: *12. července 1931*
jusqu'à la date de:
auf die Dauer bis:

Účel cesty: *Manželka německého obchodníka*
But:
Zweck der Reise:

Společnost: *Trav. buřta*
Voyage en compagnie de:
Mitreisende:

Imeno a příjmení: *Emilie Eisenschimmelová*
Nom et prénom:
Vor- und Zuname:

Místo narození: *Praha*
Lieu de naissance:
Geburtsort:

Polit. okres: *Mladá Boleslav*
District politique:
Polit. Bezirk:

Osobní popis:

zdroj: Národní archiv Praha.

Sestra Jana Lövita Emilie Eisenschimmelová
11. 1. 1870, Kostelní Lhota - 15. 10. 1942 Treblinka - zavražděna
zdroj: Národní archiv Praha.

Jan a jeho blízcí jsou přece českoslovenští občané! Beneš, Anglie a Francie to nedopustí! Jan je jistě v bezpečí.

Mnichovskou dohodou mezi nacistickým Německem, Itálií, Francií a Velkou Británií je konec československého ostrůvku svobody. 16. března 1939 vzniká Protektorát Čechy a Morava, všechno je jinak. Bezvěrec Jan je opět Židem. Nacistická administrativní mašinerie se rozbíhá i na území protektorátu. Jan nesmí na veřejná místa, nesmí do restaurace či hospody, nesmí jet vlakem. Je kolonkou v dlouhém seznamu, celý Jan se vtěsnává do žluté hvězdy, která svítí do dále a z dálky přetváří reakci kolemjdoucích, která by možná za jiných okolností byla přátelská. Strach, seznamy, povinnost se pravidelně hlásit, přátelé odjíždějící do Terezína.

Začíná se Janova další životní kapitola, která se odehraje v Kostelní Lhotě. Životní nepořádek účetního Jana, který si nikdy nezměnil domovskou obec, a i když už desítky let nemá s Kostelní Lhotou nic společného, nařízením protektorátních úřadů se musí zdržovat pouze v obci, kde je hlášen.

Kostelní Lhota – poslední dějství

Jan se vrací do Kostelní Lhoty. Ze vzdělaného účetního, který užíval života v pulzující Praze, je třiašedesátiletý chudý potulný žid, který nemá, kam by šel, a hlásí se na našem obecním úřadě. Přijat zřejmě bez nadšení, je trpěn, spí v místní hasičské zbrojnici, je pro smích dětem, když se myje v rybníce, a dělá cokoli, za co dostane trochu jídla. Bavit se s židem, to je zaděláno na malér, a tak má kontaktů s lidmi pramálo. Předposlední úřední zmínka je o Janovi v zápisu obecního zastupitelstva v Kostelní Lhotě z 29. června 1940, podle kterého je na sběr železa v obci vyčleněn Jan Lövit. Lidé v Kostelní Lhotě byli opatrní ale ne zlí, naopak. Pomoci mu nedokázali, ale trpět ho nenechali.

⁸⁾ Transport z Kolína do Terezína, který vezl také Jana Lövita, vezl 725 lidí, 696 jich zahynulo, 29 přežilo. Transport z Terezína do Trawník 12.6. 1942 vezl tisíc lidí, z nichž přežilo 7.

ÚSTŘEDNÍ KARTOTÉKA — TRANSPORTY.	
R. č. 73869	
Lövit Jan	
Narození dne: 5.12.1877	
Adresa před deportací: Kostelní Lhota 127	
1. transport	2. transport
dne: 10. 7. 1942	dne: 12.6.1942
číslo: AAk - 795	číslo: AAk - 795
do: 127	do: neznámo

ÚSTŘEDNÍ KARTOTÉKA — TRANSPORTY.	
R. č. 6396	
Girenschmelovoi, Smilici	
Narození dne: 11. 1. 1870	
Adresa před deportací: Praha XVI. B. Gromosti	
1. transport	2. transport
dne: 7. 7. 1942	dne: 15. 10. 1942
číslo: AI 450	číslo: Br - 985
do: 450	do: Treblinka

zdroj: Židovské muzeum v Praze.

• Stará hasičská zbrojnice. •

zdroj: OÚ Kostelní Lhota.

Jednoho brzkého rána přišel čas. Datum nástupu mu úřad předal, je to 9. června 1942. Jan si sbalí to málo, co má, a ještě před rozbřeskem odchází z Kostelní Lhoty do Peček na transport do Kolína. Blíží se krásný červnový den, voní lípy, zpívají ptáci a z luk voní květy.

Už jen krátce zavoní pro Jana. Jan dojede z Kolína vypraveným transportem do koncentračního tábora v Terezíně a už o tři dny později odtud odjíždí dalším transportem na svou cestu poslední. V polských Trawnících je spolu s ostatními cestujícími hned po vystoupení z vlaku zavražděn. Všichni ti, kteří dorazili až do Trawník, byli zastřeleni⁹⁾.

Jan Ottokar Hugo Lövit se proměnil ve vzpomínku a jedno z osmdesáti tisíc jmen obětí holokaustu v Pinkasově synagoze v Praze.

Děkujeme, že jste dočetli až sem.

DOSLOV AUTOREK A PODĚKOVÁNÍ

Na setkání s rodáky skládáme střípky vzpomínek. Byli to oni, kteří si vzpomněli na Jana Lövita. Velké díky!

Šárce Horákové patří velký respekt a poděkování za energii, kterou vložila do bádání pramenů. Díky její vytrvalosti jsme mohly zřejmě jako první složit přibližný pravdivý životní příběh našeho posledního židovského souseda.

Kateřina Flaigová z nalezených pramenů vytvořila příběh jedné rodiny, jednoho života.

Poděkování patří také:

- paní Janě Šplíchalové, kurátorce archivu dějin holokaustu v Židovském muzeu v Praze;
- panu Danielu Polakovičovi, odbornému pracovníkovi v oddělení pro historii Židovského muzea v Praze;
- spisovatelce a historičce Blance Rozkošné. Čerpaly jsme z jejích publikací *Židé v Poděbradech a okolí* (2010), *Židé v Nymburce* (2010);
- panu Igoru Votoupalovi, archiváři ve Státním archivu Nymburk se sídlem v Lysé nad Labem a všem dalším skvělým pracovníkům v archivech, které Šárka oslovila;
- Státnímu oblastnímu archivu v Litoměřicích;
- Národnímu archivu v Praze;
- památníku obětí holokaustu v Jeruzalémě Jad Vašem;
- paní Zdeně Němečkové za fotografii;
- OÚ Kostelní Lhota za podporu;
- Denise Hanušové za grafické zpracování;

Možná i Vaši blízcí mají vzpomínky na Jana Lövita, možná máte doma fotografie. Možná jsme Vás inspirovaly a zprostředkujete nám příběh jiného souseda z Kostelní Lhoty.

Třeba jsme Vás inspirovaly, abyste se začali ptát svých blízkých.

A jak říkáme, ptej se, dokud můžeš.